

Nr 581

Av herr Hedin m. fl., om ändrade grunder för ersättning till författare vid utlåning av böcker genom bibliotek.

(Lika lydande med motion nr 491 i Första kammaren)

Det åligger styrelsen för Sveriges författarfond att årligen ersätta författare för utlåning av deras verk genom bibliotek. Denna verksamhet bestrides med statsmedel. För närvarande utgår statsbidrag med fem öre för lån av rättsskyddat svenskt originalverk, ett öre för lån av översatt verk, 20 öre för nyttjande av referensexemplar samt fyra öre för nyttjande av referensexemplar i översättning.

Vid 1962 års utdelning utgick författarpenningen med två öre för varje lån upp till 50 000 och med ett öre för varje ytterligare lån. Sedan 1963 är motsvarande öretal två och ett halvt öre respektive ett öre. Från ersättningen för använda referensexemplar kan i detta sammanhang bortses, då den egentligen har betydelse endast som inkomstkälla för fonden. Efter nu gällande grunder skulle enligt 1961 års utlåningsstatistik den författare, som uppnått den största utlåningskvoten, ha erhållit 9 718 kronor i ersättning.

Ur fonden i övrigt utgående stöd till individuella författare omfattar pensioner, stipendier och premier.

Vi anser att författarpenningen har en given funktion att fylla, eftersom den till sin natur utgör en ersättning för utfört arbete. Däremot ifrågasätter vi riktigheten av att ersättningens storlek enbart skall bero på den popularitet, som den enskilde författarens verk röner bland allmänheten.

Det finns i dag åtskilliga författare, som ställer till förfogande för bibliotekens utlåningsverksamhet verk av hög konstnärlig klass, vilka emellertid ej röner den uppskattning i form av höga utlåningssiffror som står i proportion till dessas konstnärliga värde. Lyriker utgör ett exempel på dylika författare.

Eftersom författarpenningen onekligen utgör en icke föraktlig inkomstkälla för dem, vilkas verk utlånas genom bibliotekens försorg, kan följden bli att författarnas produktion påverkas av efterfrågan på den litterära marknaden.

Enligt vår mening låter sig konstnärliga alster svårligen inpassa i den rådande marknadssituationen, och vi kan därför ej till fullo godta den fria marknadsmekanismen som värderingsnorm.

Bihang till riksdagens protokoll 1964. 4 saml. Nr 581—586

Mot bakgrund härav anser vi att en rättvisare fördelning av dessa medel skulle kunna erhållas genom en differentiering av författarsättningen. Denna skulle kunna ske så, att ersättningen för exempelvis lyrik och annan för läsekretsen svårtillgänglig litteratur skulle utgå med högre belopp än för mera lättillgänglig litteratur. För att en lämplig indelning och avvägning skall kunna ske anser vi att frågan bör bli föremål för utredning.

Vi ifrågasätter även tillförlitligheten av författarfondens metoder för inhämtande av erforderliga statistiska uppgifter rörande den bokutlåning som ligger till grund för författarsättningens uträknande. Undersökningarna utföres inom ett slumpvis utvalt antal bibliotek på så sätt, att en viss kvot av boklånen antecknas på statistik kort av bifogat slag under vissa undersökningsveckor. Kortet tillställs sedan fondens sekretariat för fortsatt bearbetning. Det har framhållits att nuvarande system innebär betydande orättvisor för vissa författare. Vi finner det sannolikt att så är förhållandet och anser att jämväl denna fråga bör utredas med syfte att komma fram till ett system som ger ett så långt möjligt rättvist resultat. Man kan starkt ifrågasätta om den nu använda stickprovsmetoden över huvud taget är lämplig.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag till ändrade grunder för fördelningen av författarsättningen och insamlande av statistik över bokutlåningen.

Stockholm den 26 januari 1964

Carl Eric Hedin

Dag R. Edlund

Hans Nordgren

Per-Eric Ringaby

David Svenungsson

Ove Nordstrandh